

СТАНОВИЩЕ

От доц. Милена Ганчева Сандева, дм
Катедра по акушерски грижи, ФОЗ, МУ-Пловдив

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'
професионално направление: 7.4. Обществено здраве
докторска програма: „Управление на здравните грижи“

Автор: Живка Георгиева Маргосян

Форма на докторантурата: редовна форма на обучение

Катедра: „Здравни грижи“; Филиал Сливен; МУ-Варна „Проф. д-р Параскев Стоянов“- гр. Варна.

Тема: „ПРОУЧВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНАТА ПОДГОТОВКА НА СПЕЦИАЛИСТИТЕ ПО ЗДРАВНИ ГРИЖИ ЗА РАБОТА В ДЕТСКА ЯСЛА“

Научен ръководител: Доц. Анна Петрова Георгиева, д.оз.

Със заповед № Р-109-196/ 16.03.2023 г. на Ректора на Медицински университет – Варна съм избрана за член на Научното жури, а на основание Протокол № 1/ 27.03.2023 г. съм определена да изготвя становище по процедура за придобиване на ОНС „Доктор“ с кандидат Живка Георгиева Маргосян, докторант в редовна форма на обучение към Катедра „Здравни грижи“, Филиал Сливен при Медицински университет – Варна.

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Представеният комплект материали на хартиен /електронен носител е в съответствие с чл.70 (1) от Раздел IV. Условия и ред за придобиване на ОНС „ДОКТОР“ в МУ-Варна от Правилник за развитие на академичния състав в МУ-Варна.

Прегледът на документите показва, че процедурата по отчисляване и процедурата по обявяване на защита са спазени. Документите са подготвени съгласно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение, както и Правилник за развитие на академичния състав в МУ-Варна.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Ас. Живка Георгиева Маргосян, придобива Средно специално образование със специалност медицинска сестра - детски профил в ИПЗКССО „Д-р. Петър Берон“- гр.

Сливен през 1982 г. Полувисше образование, с професионална квалификация - детска медицинска сестра, придобива 1996 г. в Полувисш медицински институт – Сливен. Няколко години по късно, през 2001 г. завършва „Социални дейности”, ОКС „Бакалавър” във ВТУ „Св.Св. Кирил и Методий” – гр. Велико Търново. Докторантката е повишавала постоянно професионалната си компетентност, като доказателство за това придобитите три ОКС „Магистър”, съответно през 2004 г. - **ОКС „Магистър”** „Финанси”, ВТУ „Св.Св. Кирил и Методий” – гр. Велико Търново с професионална квалификация-магистър по икономика и **ОКС „Магистър”** „Стопанско управление - здравен мениджмънт” с професионална квалификация - стопанско управление; а през 2015 г. придобива ОКС „Магистър” по „Управление на здравните грижи”- МУ-Варна, „Проф. д-р Параскев Стоянов” - гр. Варна с професионална квалификация - ръководител по здравни грижи и преподавател по практика. През 2022 г. придобива и специалност „Клинична социална работа”.

Професионалната дейност на Живка Георгиева Маргосян, започва през 1982 г. като медицинска сестра в Инфекционно отделение на МБАЛ „Д-р И. Селимински” – АД гр. Сливен. От 2015г., след спечелен конкурс, докторантката е назначена като асистент в МУ-Варна, Филиал - Сливен в Катедра „Здравни грижи”.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Завишените съвременни изисквания към подготовката на здравните кадри, произтичат най-вече от постоянно нарастващите потребности от качествени здравни грижи. Педагогическата дейност на медицинската сестра/акушерката в детска ясла е специфична по отношение на нейната основна професионална компетентност. Специалиста по здравни грижи следва да притежава сложна съвкупност от знания, умения и опит в областта на педагогиката, психологията, физиологията, етиката и др., които да формират у него способности за вземане на правилни решения в различни ситуации, както и да гарантират правоспособност за осъществяване на специализирана дейност в различни условия на реализация. Основно предизвикателство, пред специалистите по здравни грижи в нашата страна, е отсъствието на единен и систематичен подход в педагогическата подготовка на специалистите по здравни грижи, имащи право да работят в детска ясла.

Темата на дисертационния труд е актуална и представлява обществено значим проблем и е с подчертана съвременна актуалност и научна значимост.

Основната цел на дисертационното изследване е - Да се проучи и установи състоянието на професионалната подготовка (с акцент върху педагогическата) на специалистите по здравни грижи, за работа в детска ясла и конкретизират възможностите за оптимизиране на тяхната педагогическа дейност.

Целта е ясно и точно формулирана, като за постигането ѝ са поставени осем основни задачи и три работни хипотези. Задачите и хипотезите отговарят и са в напълно съответствие с поставената цел.

4. Познание на проблема

Представения обширен литературен обзор (70 ст.) и богатата библиография към дисертационния труд на ас. Живка Маргосян, дават ясна представа за задълбочените познания по проблемите на професионалната подготовка на специалистите по здравни грижи за работа в детски ясли. Литературният обзор е изграден на базата на 247 литературни източника, от които 125 на кирилица и 122 на латиница. Обзорът е разработен в 3 раздела и разглежда значителна част от възникването и развитието на детските ясли като среда за обучение в ранна детска възраст, съвременното състояние на проблема – нормативната рамка и организацията на дейността на детските ясли, у нас и в чужбина, същност на педагогическата дейност, специфични характеристики на професионалиста, осъществяващ педагогическата дейност, задачи и отговорности, функции и роли на специалистите по здравни грижи, професионалната им и педагогическата им подготовка. Проблема е разгледан задълбочено и притежава добра познавателна стойност. В литературната справка, ас. Живка Маргосян, е очертала основните проблеми, възможности и перспективи за развитието и създаването на нов системен интердисциплинарен подход към ранното детско развитие **с цел осигуряване на оптимални условия за отглеждане на най-малките**. Посочените резултати доказват отсъствие на единен и систематичен подход в педагогическата подготовка на специалистите по здравни грижи, имащи право да работят в детска ясла. От друга страна, здравните специалисти срещат проблеми в комуникацията си с родителите, поради асиметрични отношения, езикови бариери, недостатъчна здравната култура, ниска грамотност и недостатъчна мотивация за сътрудничество от страна на родителите. Направен е съществен извод, че **педагогическата компетентност на медицинската сестра/акушерката, във връзка с нейната педагогическа дейност в детската ясла, се явява неразделна част от професионалната ѝ компетентност**. За съжаление, този компонент на професионалната компетентност не е достатъчно застъпен в обучението на бъдещите кадри.

5. Методика на изследването

Използваната методика на проучването отговаря на изискванията на съвременната наука и позволява решаването на поставените цел и задачи. Проведено е комплексно емпирично социологическо изследване с използване на анкетен метод, документален метод, анализ на литературни източници и експертна оценка. Обект на проучването е професионалната подготовка на специалистите по здравни грижи за работа в детска ясла, с акцент върху педагогическата. Предмет на научното изследване е процесът на проучване и установяване на състоянието на професионалната подготовка на специалистите по здравни грижи за работа в детска ясла, с акцент върху педагогическата. Обхванати са 577 лица, разпределени в пет целеви групи:

- **Студенти – 192**, от които 97 специалност „Медицинска сестра“ и 95 със специалност „Акушерка“, обучаващи се в Катедри по здравни грижи при Филиал Сливен, Филиал Велико Търново, Филиал Шумен и Факултет по общественно здравеопазване към Медицински университет „Професор д-р

Параскев Стоянов“ – гр. Варна.

- **Специалисти по здравни грижи – 164**, работещи в детски ясли в градовете Сливен, Варна, Велико Търново и Шумен, от които 134 със специалност „Медицинска сестра“ и 30 със специалност „Акушерка“.
- **Педагози – 15** работещи в детска ясла в градовете Сливен, Варна, Велико Търново и Шумен
- **Родители – 175**, чиито деца посещават детски ясли в градовете Сливен, Варна, Велико Търново и Шумен, в периода на проучването.
- **Експерти – 31**, директори на детски ясли и хабилитирани преподаватели.

В методиката на дисертационният труд точно са определени обект, единици и признаци на наблюдение.. За получаване на данни за емпиричен анализ е използван социологическият метод - пряка индивидуална анонимна анкета. Използвани са специално разработени анкетни карти за всяка от групите изследвани лица. Анкетните карти представляват система от въпросници, адаптирани за популацията в България, както и разработени въпросници за конкретното проучване. Посредством въпросник за полуструктурирано интервю са проучени отношението и нагласите на експертите.

Избраната методика на изследване позволява постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Научният труд на ас. Живка Маргосян е оформен според изискванията и е изложен в **159** страници и е структуриран в четири основни глави. Съдържа – въведение, литературен обзор, цел, задачи, материали и методи, резултати и обсъждане, практически подходи за поддържане и усъвършенстване на педагогическата подготовка на специалистите по здравни грижи, работещи в детска ясла, изводи, препоръки и приноси. Онагледен е с **42** фигури, **7** таблици, **2** схеми и **7** приложения. Библиографската справка включва **247** литературни източника, от които **125** на кирилица и **122** на латиница.

В първа глава е направено въведение и обширен концептуален литературен обзор (съдържащ 70 страници) и обхващащ 3 раздела, разглеждащи проблема обширно и задълбочено. и разглежда значителна част от възникването и развитието на детските ясли като среда за обучение в ранна детска възраст, съвременното състояние на проблема – нормативната рамка и организацията на дейността на детските ясли, у нас и в чужбина, същност на педагогическата дейност, специфични характеристики на професионалиста, осъществяващ педагогическата дейност, задачи и отговорности, функции и роли на специалистите по здравни грижи, професионалната им и педагогическата им подготовка.

Във втора глава, дисертантката подробно описва концепцията на емпиричното изследване. Детайлно са представени – постановка на изследването; цел, задачи и хипотези; контингент на изследването; единици и признаци на наблюдение,

изследователски инструментариум; методите и методическите инструменти, както и математико-статистическа обработка на данните.

В трета глава е представен обстоен анализ на получените резултати. Дисертационният труд е добре структуриран, като прави впечатление, че на всеки един етап след представяне и анализ на получените резултати се прави обстойно обсъждане и заключение.

В глава четвърта са представени практически подходи за поддържане и усъвършенстване на педагогическата подготовка на специалистите по здравни грижи, работещи в детска ясла, чрез представена система, критерии и фиш за оценка на педагогическата дейност на специалистите по здравни грижи, работещи в детска ясла, както и система за оптимизиране на педагогическата дейност на специалистите по здравни грижи, работещи в детската ясла, План за продължаващо /следдипломно обучение на специалистите по здравни грижи и експертна оценка.

Изведени са единадесет генерални извода, които произтичат пряко от получените собствени резултати и са в пряка връзка със структурата на дисертационното изследване.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Дисертационният труд притежава научно-теоретични приноси и приноси с практико-приложен характер. С особена важност е разработеният авторски модел на система за контрол и оценка на педагогическата дейност, авторски модел на система за оптимизиране на педагогическата дейност и единен модел на система за следдипломно обучение на медицинските специалисти, работещи в детската ясла. Резултатите от изследването могат да се ползват за промени в действащата нормативна уредба в Република България, отнасяща се до професионалната подготовка (педагогическата) на специалистите по здравни грижи, за работа в детска ясла.

На базата на изведените резултати от дисертационното изследване, ас. Живка Маргосян, отправя актуални и аргументирани препоръки към различни институции:

- **Към Министерски съвет:**

Да се доразвие и прецизира действащата нормативна уредба в Република България, отнасяща се до професионалната подготовка (педагогическата) на специалистите по здравни грижи, за работа в детска ясла.

- **Към Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи:**

Въвеждане на единен модел на система за следдипломно обучение на медицинските специалисти, работещи в детската ясла.

- **Към Ръководителите на Общинските дирекции „Здравеопазване“ и Директорите на детски ясли:**

Въвеждане в практиката на:

- Система за контрол и оценка на педагогическата дейност на медицинските специалисти, работещи в детската ясла;
- Инструменти за контрол и оценка на педагогическата дейност на

- медицинските специалисти, работещи в детската ясла;
- Система за оптимизиране на педагогическата дейност на медицинските специалисти, работещи в детската ясла.
 - Стимулиране на следдипломното обучение на медицинските специалисти, работещи в детската ясла.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Във връзка с дисертационният труд ас. Живка Маргосян представя 3 научни публикации, като на 2 от тях е първи автор.

Дисертантката е взела участие в национални и международни научни форуми с доклади отразяващи резултатите от направеното изследване.

9. Лично участие на докторанта(ката)

В предложения дисертационен труд дисертантът има цялостно лично участие и всички дадени заключения, приноси и получени резултати са негова лична заслуга.

10. Автореферат

Авторефератът е разработен съобразно изискванията и отразява резултатите направени в дисертационния труд.

11. Критични забележки и препоръки

Нямам критични забележки към структурата на дисертационния труд, както и към предоставените материали. Препоръчвам ас. Живка Маргосян да продължи своите бъдещи изследвания по този така актуален проблем.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният дисертационен труд притежава научни, научно-приложни и приложни резултати, които дават оригинален принос в науката и практиката, и отговарят на всички изисквания от Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на МУ-Варна.

Дисертационният труд показва, че ас. Живка Маргосян притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Управление на здравните грижи“, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“* на ас. Живка

Маргосян в докторска програма „Управление на здравните грижи”, област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4. Обществено здраве.

15.04.2023 г.

Рецензент:

Доц. Милена Сандева, дм